

THEA BECKMANPRIJS 2005

Jean-Claude van Rijckeghem, Pat van Beirs, *Jonkvrouw*
(Facet: Antwerpen 2005) 280 blz., prijs € 17,95.

Jonkvrouw gaat over Marguerite van Male. Ze leefde tussen 1348 en 1405. In het boek is ze veertien jaar oud en ze heeft veel problemen. Haar moeder is geestesziek, haar vader de graaf van Vlaanderen, minacht haar omdat zij niet de zoon is, die hij als opvolger wenst. Marguerite moet accepteren dat hij haar wil uithuwelijken aan de Engelse prins Edmund van Langley. Daar komt ze steeds krachtiger tegen in verzet. Haar vader vindt dat ze niet moet klagen want ze is niet erg mooi.

Fascinerend is de historische context. De jonge gravin leefde tijdens de Honderdjarige Oorlog, maakte een pest-epidemie mee en kreeg huwelijksaanvragen van het Franse en het Engelse hof.

Het liefst ging ze met haar vrienden in de omgeving en in Brugge kattenkwaad uithalen, tot haar vader het haar verbood. 'Vaak gaan we ook de stad Brugge in, vooral op de dag dat er een executie is aangekondigd. We zijn alle vier dol op een terechtstelling... Als de gauwdieven en beurzensnijders eindelijk met gebonden polsen worden aan-gevoerd op een kar, stijgt er een oorverdovend gejuich op uit de menigte. Het is beter dan kermis en Hendrik, Godfried, Willem en ikzelf schreeuwen om het luidst zodat we 's avonds geen stem meer hebben. Als we bijna vooraan staan, gooien we nog een klomp modder of een bedorven raap naar de ongelukkige mannen en vrouwen.'

Uit dit citaat blijkt dat Marguerite een echte Middeleeuwse is met een volstrekt ander normen- en waardepatroon dan heden ten dage. Dat maakt het boek uitermate fascinerend. Daarnaast is het prettig leesbaar door de korte zinnen en een flinke hoeveelheid gebeurtenissen.

De karakters van vader en dochter borsen stevig. Uiteindelijk lijkt Marguerite te winnen, tot haar vader haar weer tot haar plichten roept, namelijk het toekomstige bestuur van Vlaanderen. Hij moet haar daarvoor wel, met

Zamoyski put rijkelijk uit de bronnen. We zien de soldaten, constant belaagd door kozakkenlegers, trekken langs macabere decors, zoals bij Borodino, waar de lijken van het slagveld van de heenweg nog niet waren geruimd. Vanaf 6 november veranderde de regen in sneeuw die spoedig alles bedekte. Aan winteruniformen was niet gedacht, die bestonden simpelweg nog niet. 'Iedereen sjokte met gebogen hoofd, het klaaglijke geknars van de wielen op de hard geworden sneeuw en het gekras van de kraaien, roeken en andere roofvogels waren de enige geluiden', aldus een getuige. De gezichten van de zwoegende soldaten waren vuil, iedereen zat onder de luizen. Duizenden trekdieren en paarden gingen verloren. De nog warme paardenlichamen werden opengesneden om het hart en de lever te verorberen. Vlees van dode paarden werd het voornaamste voedsel, maar toen de vingers bij de soldaten van de handen voren, kon zelfs dat niet meer geconsumeerd worden. Tenen, neuzen, oren en penissen bevroren eveneens; deze lichaamsdelen kregen een blauwig-paarse tint en braken af als het slachtoffer erlangs wreef. Gewonde soldaten moesten noodgedwongen worden achtergelaten. Wanneer de kozakken de

geweld en een zwaardgevecht met zijn dochter, uit een klooster halen.

Jean-Claude van Rijckeghem (1963) was in zijn jeugd dol op films. In 1995 schreef hij zijn eerste scenario, *Oktobernacht*, waarin een jongen kakkerlakken kweekt op het dak van een flatgebouw.

Zijn eerste novelle was *Tante Dingdong*, over Sarah die op het spoor komt van de geheime liefde van haar gestorven oudtante. Daarna volgden in samenwerking met Middeleeuwenkenner Pat van Beirs (1954) de historische jeugdboeken *Duivelsoog* en *De zevende sluier*. Hierin staat de veertienjarige Spijker centraal, een gewone jongen uit de haven van Gent die via speurtochten bij verborgen crypten en kloosterruïnes terecht komt.

Op 17 september werden beide auteurs onderscheiden door het *Historisch Nieuwsblad* met de Thea Beckman-prijs voor het beste Nederlandstalige historische jeugdboek. De jury noemde *Jonkvrouw* 'een geestige schelmenroman, met vaart en merkbaar plezier geschreven; ondanks haar pogingen haar eigen leven te bepalen is Marguerite een overtuigende Middeleeuwse'.

Joke Noordstrand

stakkers even later aantreffen in de geïmproviseerde hospitalen, werden ze van hun kleren ontdaan en genadeloos afgemaakt. De overtocht over de Berezina, waar Hollandse pontonniers twee houten bruggen sloegen die langzaam instortten, leidde tot het treurigste tafereel: stapels lijken, vermorzeld door vluchtenden of uiteengereten door Russische granaten. Hier verloor het leger in drie dagen tijd 25.000 man.

En de gezondheid van Zijne Majesteit? Daar was niets mis mee, zo meldde het officiële bulletin, nadat Napoleon zijn troepen in de steek had gelaten en ijlings Parijs had bereikt. Alsof er niets was gebeurd, begon hij weer opnieuw een leger te vormen, dat in 1813 bij Leipzig in het zand zou bijten.

Het boek van Zamoyski is een gaaf voorbeeld van hoe geschiedenis, ook die van eer-eergisteren, op boeiende manier tot leven gewekt kan worden. Alleen al zijn lijst van primaire bronnen beslaat bijna twintig bladzijden. Lees en huiver! En vertel het door aan uw leerlingen!!

Jan van Oudheusden